

93959248-9	02/05/2025	ישראל היום!	השבוע	עמוד 22	1/2	26.82x32.16
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790						

עושים רווח

בעידן שבו יוקרתם של לימודי המדעים והמחשבים בשיאה ולימודי החברה והרוח נאבקים על מקומם, יצאנו לפגוש את המורים שמצליחים לחבב את הספרות, את התנ"ך ואת הפילוסופיה על תלמידיהם, להוסיף עומק ומשמעות לחייהם, ועל הדרך לקטוף פרס יוקרתי במיוחד - של הספרייה הלאומית

קרני אלדד

סמי אהיון בן 58, אשקלון

מקצוע: רכז מחשבת ישראל ומורה למקרא, למחשבת ישראל, לקולנוע ולפילוסופיה. מנחה תרבות יהודית ישראלית במחוז דרום - מנחה מורים, מעביר השתלמויות בבית הספר ומחוצה לו
נוכחות: תיכון אורט אפיריד באשקלון. בעל ותק של 32 שנים בהוראה
מגמה: "ללמד מבלי ללמד" דרך נקודת המבט של התלמיד על חייו ובאמצעות חוויה והתנסות אישית

צילום: לירון מולדובן

"מופע הפואטרי סלאם הוא הגשמת חלום עבורי". אורפז

מתי בפעם האחרונה למדתם פילוסופיה באמצעות סרטי קולנוע? בשיעורים של סמי אהיון באורט אפיריד שבאשקלון זה מה שעושים. "היתה לי מגמה לפילוסופיה בתיכון, אבל היא היתה למיטיבי לכת. היא דרשה העמקה, הפשטה וזמן. תמיד רציתי להנגיש את זה לאוכלוסיות רבות ברמה יותר פופולרית, ומשום כך בניתי את התורכנית הזאת", הוא מסביר.

כשתלמידיו לומדים על משל המערה של אפלטון, הם סוקרים את הרקע של הפילוסופיה היוונית, לומדים על סוקרטס ועל אפלטון, לומדים את משל המערה עצמו ומקיימים עליו דיון בכיתה. אחרי כל זה, הם צופים בסרט הממחיש את הרעיון - סמי מקרין תלמידים את "המופע של טרומן" או את "המטריקס". לאחר הצפייה המודרכת התלמידים מגישים דוח. דוח זה מחייב אותם להכיר את הנושא לעומק, להסביר איך הוא מתבטא בסרט ולהוסיף את עמדתם האישית בנוגע לרעיון ולהשתקפותו בקור לנוע. כאמור, כל זה לא חלק ממגמת פילוסופיה, אלא ניתן לתלמידים כחלק מהרצון של בית הספר שלתלמידיו תהיה השכלה כללית.

אבל זוהי רק ההתחלה. אהיון הוא גם צייר, המשתמש בציוריו האלגוריים ככלי עזר בשיעורים שלו - כשהוא מלמד 5 יחידות מחשבת ישראל, למשל. "אחד מהנושאים הנלמדים במגמה הוא אהבה וזוגיות במחשבת ישראל. ביהדות יש כמה אסכולות המסבירות איך יוצרים קשרים וזוגיות. למשל, זו הדטרמיניסטית, הטוענת כי 40' יום טרם יצירת הוולד בת"קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני". מנגד, יש גישה הטוענת שבחירת בני הזוג באה מהאדם עצמו. יש לי ציור העוסק במתח הזה, שעוזר

של יצירות בז'אנרים שונים שכולם עוסקים בסיפורי אהבה. אנחנו מגלים יחד עם התלמידים שבאהבה ובזוגיות לא השתנה שום דבר מהותי ב-2,500 השנים האחרונות. שהאהבה היא קלאסית ואוניברסלית - לא משנה אם אתם בעיירה במזרח אירופה או ביוון העתיקה".

כחלק מלימודי הספרות ובסופם תלמידה של אורפז מעלים מופע פואטרי סלאם, שירה מדוברת. "עבורי זאת הגשמת חלום. לפני המופע אנחנו מזמינים לבית הספר משוררים שמעבירים לנערים ולנערות סדנאות כתיבה, ואת התוצרים אנחנו מעלים בערב. זה אירוע שיא שמי רגש את הצופים ואת המשתתפים בו".

נוסף על העבודה בבית הספר, אורפז מפיצה את תפיסתה החינוכית גם ברמה המחוזית כמדריכה לתנ"ך במחוז התיישבותי, גם כמנחה של פרחי הוראה וגם כמדריכה ארצית לעבודות גמר, והיא גם מכהנת כיו"רית ועדת השאלון לבחינות הבגרות בתנ"ך.

* * *

אורפז בת 55, קיבוץ רבדים

מקצוע: מורה לספרות, רכזת ומורה לתנ"ך
נוכחות: בעלת ותק של 29 שנים בהוראה בחטיבת הביניים ובתיכון מקיף צפית כפר מנחם ("זה הבית השני שלי")
מגמה: מלמדת חוסן והתמודדות עם אתגרים דרך ספרות, תנ"ך ופילוסופיה

בשענת אורפז הגיעה לתיכון שבו היא מלמדת כבר כמעט 30 שנה, היא התבקשה על ידי הנהלת המוסד לביחור בין תנ"ך לבין ספרות. היא סירבה. בעיניה הספרות היא הלב, ותנ"ך - האינטלקט. לכן היא עד היום מלמדת ומגישה לבגרות בשני המקצועות, ומנסה גם לערבב בין התחומים בלמידה בין-תחומית. למה? כי ענת מלמדת על החיים, ולא כל כך משנה לה אם התלמידים יקבלו תשובות לשאלות הגדולות של החיים דרך ספרות, תנ"ך או אפילו פילוסופיה.

בתנ"ך, למשל, מלבר טיולים לתל א-צאפי, הכתובת האחרונה של גולית, ואתרים מקראיים אחרים, תלמידה מתמקדים בספרות החוכמה ומתעמקים בפרקים נבחרים מספר איוב וממגילת קהלת. ספרים אלו מעלים שאלות קיומיות, כמו מהות החיים, צדק, שכר ועונש. אחרי שהתלמידים עוסקים בשאלות אלו בכיתה, אורפז מחלקת להם חוברת טקסטים בעריכתה, שכולם עוסקים בשאלה הגדולה: כיצד מתמודדים עם רוע בעולם? בחוברת התלמידים לומדים לעומק קטעים וטקסטים איקוניים, והשנה התווספו אליה טקסטים שנכתבו אחרי 7 באוקטובר "אחרי שאנחנו לומדים את הטקסטים, החניכים מקבלים משימה - לבחור טקסט אחד שהם מסכימים איתו ואחר שהם לא מסכימים איתו, ולהסביר את הבחירה שלהם. מעבר להבנה המעמיקה, זה מפתח חוסן נפשי ונותן כלים להתמודדות עם רוע. הלימוד נמצא בנקודה משמעותית בחיים שלהם ועוזר להם להתמודד עם השאלות הגדולות האלה", מעידה אורפז.

גם בספרות היא פורצת דרך: "תוכנית הלימודים הרגילה בספרות היא אקלקטית מאוד, אז יצרנו כרוניולוגיה

”אנחנו לומדים את הטקסטים, ואז החניכים מקבלים משימה - לבחור טקסט אחד שהם מסכימים איתו ואחד שהם לא מסכימים איתו, ולהסביר את הבחירה שלהם. מעבר להבנה המעמיקה, זה מפתח חוסן נפשי”

93959249-0	02/05/2025	ישראל היום!	השבוע	עמוד 23	2/2	26.52x31.86
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

חדשים, חינוך מיוחד, מחוננים ומצטיינים, וגם כאלה שיותר קשה להם. "כל הזמן יושב לי בראש איך אני מנגישה את כל מה שאני מלמדת בכיתה לכל תלמיד ותלמיד, שכל אחד מהם ימצא את ההקשרים שלו בחור מה דרכי התיווך השונות עוזרות לתלמידים להתחבר". היא רואה בתכנים ובאופן הלימוד שליחות, ומאמינה שמה שהיא מלמדת משפיע על החברה. כדי לקדם את תחום הטכנולוגיה היא מזמינה את כלל המורים בבית הספר לעשר דקות בספרייה, ובכל פעם היא חושפת אותם לכלי טכנולוגי אחר, כדי שיידעו לדבר בשפה המתקדמת ביותר. בעקבות הפרויקט הזה ודומים לו, בראון התבקשה לרכז את הלימוד הטכנולוגי בתחום מדעי הרוח ברמה המחוזית. "הרגשתי כמו פרפר כשעברתי ממקום למקום ולימדתי מורים בבתי ספר שונים את הכלים האלה", היא צוחקת.

אבל הפעילות שלה לא עצרה ברמת המחוז. "ברמה הארצית, אני מדריכה בהיסטוריה בזרם הממלכתי־דתי. נתנו לי לגעת בכל האהבות שלי. אני אחראית על החי דשנות הפרדגוגית ועל אוכלוסיות מיוחדת (חינוך מיוחד, עולים חדשים, מחוננים ומצטיינים), ובונה מאגר כלים שכולל משחקים ומצגות אינטראקטיביות המשמשים מורים רבים. בשבוע הראשון של הקורס יזמנו מפגש זום שנקרא 'קפה של ערב', מעין סדנה למורים שמעוניינים ללמוד ולהתמקצע בכל פעם בשיטת הוראה חדשה, כמו שיתופיות, תיווך, שילוב AI, פייקהיסטוריה בעידן הבינה המלאכותית, ועוד. המפגשים האלה מתקיימים עד היום, והם מוצלחים מאוד. מורים מכל הארץ נתרמים ולומדים". את התוכנית הזו ואחרות ניתן למצוא גם בעמוד הפייסבוק שבראון מפעילה.

כמו שני המורים האחרים שעליהם סיפרנו – גם בראון רואה בתפקידה הרבה מעבר להקניית ידע, ומבקשת לחנך את הנוער באופן רלוונטי המחבר בין עבר, הווה ועתיד. "אני חושבת שזה חלק מהתפקיד שלי. אם אצליח לחבר את התלמידים לעולם, זה לא משנה לי אם הם יהיו אנשי הייטק או קוסמטיקאים. אני לא מגדלת דור של פרופסורים, אלא דור של אנשים. תהיה לנו חברה שלמה, וזה מה שיבנה אותה. חשוב לי שיהיו יהודים יותר טובים, בני אדם יותר טובים, ישראלים יותר טובים, ושהדברים האלה ילכו איתם לכל מקום שיבחרו. כתוב בקריאת שמע 'והיו הדברים האלה...' על לבבך. שואלים: 'למה לשים על הלב? תכניסי אותם לתוך הלב, פנימה'. אבל התפקיד של המחנך הוא להניח על. ואם עשיתי את הכל נכון – כשהלב יפתח הדברים האלה ייכנסו פנימה".

נטע שפירא, מנהלת אגף חינוך בספרייה הלאומית, מסבירה: "המרכז ללימודי רוח קם כדי שיהיה בית למורים למדעי הרוח. מורים אלה הם מחנכי הכיתות. הם עורכים את הטקסים, מעבירים הכנה לצה"ל, בונים את החינוך הרוחני והערכי של התלמידים והתלמידות באופן חוצה מגזרים וגילים. בתקופה הזו אנחנו מבינים שעם כל הכבוד לכל תחומי הלימוד האחרים – הרוח, הערכים והחיבור למורשת ולמקום שבו אנו חיים הם דבר בסיסי ביותר, והם מה שמאפשר לנו לחיות כאן. "המורים עובדים בזה – החל מהקניית ידע ועד לעזי מק, למורכבות ולפרספקטיבה. הדיון בערכים שונים שלעיתים מתנגשים – גם הוא חלק מהדבר הזה. הזנחה של מדעי הרוח פוגעת ביכולת הדיון שלנו לקיים דיון מושכל, מעמיק ומכבד. זו יכולת שכמעט איבדנו. אנחנו נמצאים במצב שביה, ואם נשכיל לאמן את השרירים האלה – יש לנו סיכוי".

פרס הספרייה הלאומית למצוינות בהוראה, שני תן יחד עם קרן עזריאלי ותורמים נוספים, הוא חלק מהעבודה הענפה במדעי הרוח של המרכז. "הפרס בא להוקיר מורים שעושים את זה יום־יום, שעה־שעה. זו השנה הרביעית שבה ניתן הפרס. בכל שנה משתתפים כ־8,000 מורים בפעילויות המרכז. תוכנית חדשה ומסקרנת נפתחת השנה בפעם השנייה, ומיועדת למורים המבקשים להוביל את תחום מדעי הרוח בבתי הספר. הספרייה מזמינה מורים כאלה להגיש מועמדות". ●

צילום: יהושע יוסף

"ההיסטוריה הופכת רלוונטית עבור התלמידים". בראון

”בראון: "אם אצליח לחבר את התלמידים לעולם, זה לא משנה לי אם הם יהיו אנשי הייטק או קוסמטיקאים. אני לא מגדלת דור של פרופסורים, אלא דור של אנשים. תהיה לנו חברה שלמה, וזה מה שיבנה אותה"

מוריה בראון בת 37, חיפה

מקצוע: רכזת ומורה להיסטוריה ולספרות
נוכחות: בחטיבת הביניים ובתיכון אולפנת צביה בחיפה. בעלת ותק של 13 שנים
בהוראה: מדריכה ארצית להיסטוריה. בחמ"ד – אחראית על אוכלוסיות מיוחדות, חינוך מיוחד ועולים חדשים ומנחה פרחי הוראה
מגמה: מקדמת חדשנות פדגוגית, לרבות שילוב טכנולוגיות ובינה מלאכותית עבור תלמידים וצוותי הוראה, ותפעול ערוץ יוטיוב המנגיש כלים פדגוגיים מתחום הטכנולוגיה

על הדרך, הן למדו גם היסטוריה וגם חשיבה ביקורתית. בראון מדברת עם ניצוץ בעיניים, אותו ניצוץ שהיא רוצה שיהיה לכל האוכלוסיות שהיא מלמדת: עולים

לתלמידים להבין".

העיסוק בציוריו של אוחיון מעורר תלמידים אחרים לצייר. "אם אני מזהה שיש תלמיד שמצייר גם הוא, אנחנו לומדים יחד את הציורים שלו. זה כל כך חשוב לתלמידים שאחרים יראו אותם ואת היצירה שלהם, ודרך זה יבינו מה מעניין אותם".

אוחיון לא מסתפק בלימוד ובהכנה לבגרות, אלא עוסק גם בשינוי חברתי. "מקולות מים רבים" הוא פרויקט שהגה, המפגיש תלמידים ומורים מהזרם הממלכתי עם כאלו מהזרם הממלכתי־דתי בלימוד משותף. המפגש קורה כמה פעמים בשנה, סביב ימי זיכרון או חגים, ובכל מפגש מתכנסים המשתתפים סביב טקסטים שונים ולומדים יחד. "הפרויקט לא רק מדבר על חיבורים, אלא יוצר אותם בפועל. התלמידים נפגשים ורואים שיש הרבה יותר משותף ממפריד בין הזרמים השונים. זה מרומם נפש".

"מדעי הרוח צריכים להדליק לתלמידים את הניצוץ, כמו כשילד קטן רואה בועות סבון בפעם הראשונה", פותחת מוריה בראון, עם ניצוץ ברור בעיניה. אבל איך עושים את זה? "יש דרכים רבות", היא מסבירה. "גיוון דרכי ההוראה, התאמת שיטות הלימוד לאופי התלמידים ולרמתם, למידה דיגיטלית, למידה סופר־חוויתית, לימוד באמצעות משחק וגם הפיכת ההיסטוריה לאקטואלית, לרלוונטית לחיים היום".

אם תציצו לאחר משיעוריה של בראון, ייתכן שתופתעו מאוד. אולי תראו את התלמידים משחקים ב"סולמות וחבלים" בגודל אמיתי על הרצפה, או אולי תראו אותם מניפים מקלות שהכינה המורה, שעליהם x או y, "לייק" או "דיסלייק". "במקלות אנחנו משתמשים בכל מיני שיעורים, זה מקפיץ את הלימוד. למשל, אני שואלת אותם מה הם חושבים על תוכנית אוגנדה של הרצל, ואז הם מרימים את המקלות וכך מביעים את דעתם. זה לא חשוב מה אני חושבת על זה, אלא מה התלמידים חושבים. אם יש להם דעה – הם הבינו את ההיסטוריה והיא הופכת לרלוונטית עבורם".

בעוד שכבר שמענו על מורים אשר לוקחים את תלמידיהם להתוועדות חסידית כדי להבין לעומק את הפרק העוסק בחסידות, בראון לא עושה רק את זה, אלא גם משתמשת המון בטכנולוגיה החדשה ביותר שיש, כמו בינה מלאכותית. "כשלמדנו בכיתה ח' על ההיסטוריה של ארה"ב, התלמידות ראינו את הבינה המלאכותית כאילו היא מגוון אישים מרכזיים מאותה התקופה. אחרי הראיון הן הלכו לבדוק מה מדויק במה שהבינה המלאכזית אמרה ומה לא, ואז עימתו אותה עם הממצאים. כך,

צילום: לירון מולדובן

הציורים ככלי עזר בשיעורים. אוחיון